Прецъл ачестїї Фої дін прівнц кѫФо́ea пентрѫ мінте ініме ші літератѫре єсте пе ѫн жѫмътате де ан кѫ поща

2 ф. 24 кр., фърѣ поща 2 ф. 8 кр. арг. Пентрѫ анцїінцърї сѫ плътеск пънѫ ла 6 рънднрї 8 кр. де ачї анѣс 1 кр. арґінт де ѫн рънд

N 12. 1840.

(CU PREA'NALTA VOIE.)

GAZETA DE TRANSILVANIA.

Brashov, 17. Martie.

Ѫнгаріа.

(Щірї дела діетъ). Ноі фъкѫсерѫм кѫноскѫте ан ѫнѫл дін нѫмерїї ачестїї фої хотъръріле касеї де жос асѫпра дрептѫрілор де мошеніре пентрѫ іобацїї дін Ѫнгаріа. Каса магнацілор анкъ ш'аѫ дат маї тързїѫ асѫпра ачестѫї обіект пъреріле сале, пофтінд а се фаче ан хотъръреа касеї де жос ніще модіфікацїї адекъ скімбърї, че ар кѫмпъні кам мѫлт. Каса де жос ан ѫна дін челе маї дін ѫрмъ сесїї але сале респѫнде дін ноѫ ла резолѫцїа магнацілор; анеъ ачест' респѫнс добедеще, кѫмкъ джнса врея а рѫмънея антрѫ тоате пе лънгъ хотъръреа са де маї наінте. Ѝша спре пілдъ ла §. ал 5. се респѫнде: дѫпъ че мърітеле статѫрї (табла де сѫс) с'аѫ амбоіт ла ачеея ка дін аверіле стрѣмошещї а іобацілор ръноцаї фърѣ вреѫн тестамент (діатъ) сѫ се ампъртъшаскъ ан ачеашї мъсѫрѫ тоцї фіїї ші фіїчеле лор, каре сѫнт нъскѫцї дін късъторіе леґїтъ, ші тоате обічеїѫріле саѫ мъсѫріле локале кѫ ачеаста ампротівітоаре ан віїторїѫ сѫ се німічеаскъ, Статѫріле ші Рънднріле (табла де жос) нѫ вѣд нічї о прічінъ темеїнікъ, пентрѫ каре сѫ требѫіаскъ фіїчеле а фі ліпсіте де тот дела ампъртъшіреа аверілор пъріцещї кѫщігате, ба ачесте доаъ нічї нѫ ле щіѫ антре сіне ѫні. Сінгѫра хъръзіре а рамълѫї бърбътеск рѫмас дін арептъла феѫдал чел векїѫ аѫ трекѫт кѫ адевърат ла аверіле „немешілор" дарѣ акѫма прінчіпеле феѫдалісмълѫї нічї мъкар асѫпра іобацілор ші анѫміт асѫпра аверілор рѫмасе дела ачещіа фърѣ тестамент, нѫ се пот антінде. Ан времеа лѫї Verbőczi *) старея іобацілор ера алта; ръзъціїле антре домнѫл локълѫї ші антре іобацїѫ ера алтеле, ші алтъ ера зъстемѫл дѫпъ каре се апъра цара. Прекѫм антр'ачестея антъмпларіле челор трей векѫрї аѫ скімбат, аша де атѫнча требѫіеа сѫ сѫфере скімбаре (прекѫм аѫ ші сѫферіт прін хотъръреа §. 9-леа дін арт: 9. дела 1832 — ші 1836) тітлѫл ал 29 дін партеа III а Тріпартітѫлѫї, прекѫм ші обічеїѫріле домнітоаре пе атѫнчї ші де атѫнчї анкоаче, маї алес прін пѫртареа чеа нъскѫтъ дін деспотісмѫ а домнілор де пъмънт ші маї вѣртос а дерегъторілор (іспрăвнічілор ші вътафілор) ачестора. Ан прібінцъ ла §. ал 16. се зіче: єсте адевърат кѫмкъ проіектѫл §. ал 14. нѫ се ѫнеще антрѫ тоате кѫ обічеїѫл пънъ акѫма пъзіт, пентрѫ кѫ дѫпъ че аеѫеа аѫ анґаджіт іобацїѫлѫї слобода віндере а фолосірей (Usus fructus) сесіеї адекъ а мошіеї ѫрбаріале, ампреџїѫръріле анкъ саѫ скімбат кѫ тотѫл, кѫ тоате ачестеа антре помнітеле доаъ параграфѫрї нѫ єсте нічї о ампротівіре, нічї хъръзіреа домнѫлѫї де пъмънт нѫ єсте рестрънсъ пісте дѫхѫл леџії, пентрѫ кѫ §. ал 14 сѫнъ деспре антъмплареа, кънд іобацїѫлѫї ръносат фърѣ тестамент нѫї рѫмън нічї прѫнчї, нічї пърінцї, нічї вѣдѫве, антр'ачеея рѫденіі латерале се афлъ, ші антре агонісалъ єсте ші сесіе іобăцеаскъ; аша дар' Статѫріле ші Рънднріле сѫнт де ачеа пърере, кѫмкъ, дѫпъ че §. ал 6 дін арт: 4-леа дела 183⅚ аѫ опріт пе домнѫл де пъмънт, ка нічї мъкар фолосірея сесіеї сале іобăцещї сѫ нѫ о поатъ кѫмпъра, іар §. ал 9 дін арт: 11леа

*) Векїѫл ші вестітѫл історіст Ѫнгурєск.

bjbv

дела 83% ординдзіеще, ка домній де пъмънт ніч мъкар дела ачеіа, карій пофтеск а кълтіва аша нъмітеле сесій пъстій, пе лънгъ пъртарея обічнзітелор гравітаці, съ нъ поатъ претінде нічі зн прец, — атът леціі кът ші кънеї кзбіінці єсте амъсърат, ка сесіїле іобъцещі, дзпъ кум сънт ачелея арътате ан §. ал 14, каре домнзл де пъмънт, дзпъ лімпедеа хотъръре а поменітеї леці ші де алтмінтрелеа єсте ындаторат а о да орі кързї іобаціз харнік фъръ нічі о плътъ кз ынтжіетате пестє алцї стрзінї, съ віе ла рзденіїле латерале, ынтрачеея ачещіа съ фіе даторї а плъті домнзлзї де пъмънт зідіріле ші ымбзнътъцініле, че се афлъ пе сесіе, дзпъ кум вор фі ачелея прецзіте. Маї ынколо се ворбещє ан ачелашї респзнс ал таблеї де жос ші деспре ынтжмпларея, кънд іобаціїлзї нічі зн фелїз де рзденіе нзї рължне: атънчї домнзл де пъмънт хъръзещє тот; ынсъ ші акзма є даторіз а да сесіа фъръ платъ алтзї іобаціз, дін причінъ кз ла адзса ынтжмпларе ачеаста се сокотещє а фі рълмасъ пъстіе. — Ан сесіа касеї де жос дела 4 мартіе саз ынкіпзіт зн Nuncium кътръ каса де сзс, ынтрз каре се пропзне о ындаторіре де а плъті Статзл нобілілор тоате келтзеліле діетеї де акзм. Се кзбіне а ці кзмкъ, ачесте кілтзїеле діетеї де акзм. Се кзбіне а ці кзмкъ, ачесте кілтзелї пънъ акзма се пърта дін кателе комітатзрілор, прін зрмаре грівътатеа кздеа асзпра іобацілор; іар акзм дзпъ ачест' ноз проіект ea ар фі съ кадъ асзпра нобілімеї а попімеї, ші але тътзрор ачелора, пе карії, леџеа, саз ынделзнгатзл обічеіз іаз дързіт кз прерогатіве де нобілї (немеш. боіерї). Вezї маї мзлте Hirnök No. 21.

Рзсіа.

Газета де Ст. Петерсзрг ымпъртъшещє о дескріере а църілор асіатіче ынвечінате кз Рзсіа, ші анзміт а Кібеї, знде рзшії аз астъзї ръсбоіз. В ъреднік де ынсъмнат карактерзл лъкзіторілор ачестї църі, карії стаз дін маї мзлте семінції. Неамзл домніторіз ан Ківа єсте а Узбекілор, де каре се ціне ші Ханзл лор, ынсъ єї 'наз нічі зн прівілеџіз деосебіт ші слзжіск ануастеа Ханзлзї кз тоціі, се фълеск кз неамзл лор, сънт вітежі, гробіані де тот, ръї, сетошї де ісбънзз, ынсъ ашї цінз кзвънтзл ші ашї плътіск даторіїле ан конціінцъ. Кз робіі съї се порть тірънеще, нз ынвацъ немік, сънт арцъгошї, кзтътторі де чартъ, фъръ фрікă лзї Дзмнезез, рар мерг ла Мошеї, фзр ші ръпеск, трзіеск ан касе ші бара ан кортзрі ла кзмп афарз, дар' нз змблъ ка алцї номазї дела зн лок ла алтзл. — Узгзрії тот дін неамзл Узбекілор, фіінд асемнea тарї ла черіче ші дедаці ла фърдълеџі, трзіеск сзпт о крздъ інспексіе а Ханзлзї. Тзркманіі де аічі ынкъ трзіеск маї тоці дін ръпірї ші дін хоціі, ла каре аі ажзтъ хаіі лор, че сънт де зн соіз кзн. Кіргізіі дін Ківа ашї вънд адесеорі пе ынсзшї аі съї прзнчї, маї въртос ан време де іарнъ ші кънд є прімеждіе де фоамете; гзбернзл лор аї сзфере. Кз де ачеџіа самънă аз рзшії а пзрта ръсбоіз де кзрънд порніт. Се аздe кз тоате ачестea кът армеле рзсещї ар фаче спорізрі.

Ан газета де Віана се кзпрінде зн декрет де самнестіе (ертаре) прін каре тоці ачеіа, карії аз фост местекаці ан револзціа де ла 1831 ан гзбернеле Рзсіеї де кътръ апз, дакъ се вор арăта ан рестъмп де треї сзптъмънї дела зіоа ачестеї пъблікърї (15 Іанзар). Анаінтea дерегаторіілор де цінз. тзрї, де кзмва ачеіа 'наз фост нзмъраці ынтре капетеніїле рескоалеї орі знде вор фі трзінд аскзнші сзсе поатъ ынтоарче ла лъкашеле лор де маї наінте, фъръ нічі о фрікъ де прігоніре; тот ачеашї ертаре се дă ші ачелора, карії леаз ажзтат а се аскзнде. Ачеіа карії ан времea пъсă нз се вор фолосі де ачастă міла ымпъратеаскъ, вор фі черчетаці де кътръ Поліцаіз ші дацї жздекъції кзбініте.

Брітаніа маре.

Солзл чел ноз французеск ла кзртеа дін Лондон, Домнз де Гзізот, фз арътат Реџінеї, ан палацзл Бзкінгам прін лордзл Палмерстон, кънд тот д'одатъ ачелашї ашї дъдз скрісоареа ымпътърнічітоаре. Дзпъ ачеаста Д. Гзізот фз арътат ші ла прінцзл Алберт. — Фоіле дін Лондон дін 3. Мартіе ворбеск деспре зн дзел, че єра сзсе факъ ынтре прінцзл Лзіс Наполеон ші ынтре графзл Леон (фіз фіреска лзї Наполеон Бонапарті), ынсъ ынтребънінд поліцаізл, іі фзгерă опріцї. Амândоі дзеланціі требзіръ а пзне кавціе де 750 фзнці, ші секзнданціі лор де 150 фц. стерлінг, кзмкъ єї 12 лзні вор пъзі пачеа.

Ан сесіа касеї де жос дела 2. Мартіе Д. Хзме (радікал) арътъ, кзмкъ джнсзл ла 6. Мартіе ва траџе лзареа амінте а касеї асзпра стзрії трзілор орієнтале ші асзпра фалчеї політічї а гзбернзлзї, каре кавтъ а да матеріе ръсбоізлзї ан орієнт. Лордзл Ж. Росел (міністрз) респзнсе, кзмкъ єл нздеждзіеще а пзтea доведі, кă гзбернзл Маіестаціі Сале аз апзкат причіна орієнталх ынтрз зн кіп, че є ан старе маї мзлт а ымпедека, декът а продзче врăшмъшіїле. — Ан сесіа касеї де жос дела 5. Мартіе Д. Вбард

biby

аші десвълі ал съв проіект „пентрв де а щерце де тот педепса морцій ан Британіа.“ Вларътъ дін датврі статістіче, квмкъ ан пропорціа ан каре с'аў мікшорат педепсіле де моарте, тот ан ачеашї аў скъзът ші фъръделеціле челе марі, ші аша вогбі маї вартос деспре анфлвінца оморърілор пвбліче (адекъ ачелор есемпліфікъдзпъ лецї) моралітъціі атът де прімежділоасе, деспре непотрівіреа ачелора кв анналінтарea оменірей ші кв квлтвра времій, ір маї вартос кв блъндвл двх а реліціей креціпещї. Анкъ Л. Ж. Росеа се ампротівї ачестві проіект маї вартос пентрв ачеа, кънї ачелашї мерце преа департе; пентрв кв двпъ квм зіче джнсвл, ар фі кв тотвл прімежділос, дакъ с'ар щерце педепса морціі ші пентрв ачіа, карі омоарь пе чінева кв воіеа хотъръть; двпъ о анделвнгатъ іспітіре ші есперіінцъ, зіче ел (Росеа), кв съв анкредінцат кв тотвл, квмкъ педепса морцій есте вн міжлок пвтернік де анфрікошаре ампротіва оморвърілор. Міністрвл бірві кв але сале квбінте.

Газета де Лондон дін 6. Мартіе квпрінде врмътоареа арътаре: „Маіестатеа Са с'аў андврат, а порвнчі ка фелд-маршалвл прінцвл де Саксен-Кобврг Гота, бърбатвл Маіестъцій Сале, де ачі анаінте ла тоате прілежврile ші ла тоате адвнъріле, де квмва прін акте парламентаре нв есте алтфелїў хотърът, съ аібъ локвл ші рангвл лънгъ Маіестатеа Са.

Фііндкъ вневле фоі франціозещї се мірь пентрв че Англіа ш'аў анторс тоатъ лвареа са аминте асвпра маріней франціозещї невоіндвсе тот деодатъ а о мърі пе а са, аша Морнінг Кроніквл фаче врмътоареа декіараціе: „Дакъ ачелea фоі ар вреа а пріві андърънт ла фъквтеле амерінцърі ан колоніеле лор асвпра Англіей, атвнчеа ар квноаще преа бінe, къ ачеастъ лнгріжіре аре оареші каре темеіў. Гвбернвл франціозеск аў пофтіт ан анвл трекът вн кредіт есграординаріў пентрв анармареа корвбіілор спре а пвстра база Франціей ан прічіна оріенталъ. Вств маї сімплв ші маї десвъліт, дакъ ноі мъртврісім фъръ а тъіні, квмкъ ноі пентрв ачеа амміжлоцім маріна ноастръ, пентрв къ Франца аў лват о поздціе врвшмъшаскъ ан марea медітъранъ ші пвтерea еї де маре есте къ мвлт маї анторітъ декът ар пофті пачea ші сімцемінтеле еї пънъ акvма арътате. Дакъ Франца с'аў Австріа с'аў Рвсіа ар пвне ан пічоаре о арміе ноаь де о сvтъ мій бърбаці, фъръ ка съ арате ла ачеаста вреvн темеіў, че с'ар пвтea анвої кв пачea Ввропеї, атвнчі челелалте пвтері амжндоаь мішкате де о асеменea лецe а апъръріі де сіне, ар пвне ші еле армії ан мішкаре.“

(Oesterr. Beobachter Nr. 74.)

Свеція ші Норвеція.

Ан діета (адвнarea ґенералъ але ачістор доаь църі, каре трăіеск ан монархіе конституціональ сvпт о короанъ*), с'аў фъквт де кvрvнд вн реформ кв тотвл доріт, адекъ скімбarea організаціей сфатвлві де стат, кв каре патріоцій пънъ акvма нв ера мвлцvміці. Ші фііпд къ пвтерea дътътоаре де лецї ан Свеція є компvсъ дін статвл нобіліор, а попілор, а четъценілор ші а църанілор плvгарі, есте мънгъіос лvкрv а квноаще, квмкъ тоате ачесте рамврі а пвтерій леціслатіве сvбскрісерь проіектатвл реформ фъръ мvлтъ гревтате. Че есте маї мvлт? Вніі міністрії ші консіліарі де стат, карій превъзвръ анаінте, квмкъ прін новл реформ еі вор фі сіліці а се да жос дін анналтеле сале постврі пънъ акvма цінvте, се амвоіръ тотвшї кв о нобіль ресігнаціе, нvмаї ка ферічірea църій съ фіе кв атът маї біне сігvрісітъ. Ачесте щірі ле аре Газета борвсаскъ, дела Стокхолм дін 25. Февр.

Греція.

Чеї маї фербінцї ампротівіторі ал ачестві рігат нв маї квтеазъ астъзї а борбі деспре плъквта лор матеріе а вніі банкерот ал църії. Вств доведіт десъвършіт, квмкъ фінанцііле ан анії 1838 ші 1839 с'аў андрептат песте ашептаре; квмкъ ан анвл квргаторіў 1840 венітврile вор акопері кв тотвл пе келтвіелі; къ се афлъ о старе актівъ де маї мvлте міліоане, прін врмаре, квмкъ ферічірea Греціей ші де ачеаста парте анчепе а фі біне кезъшвітъ. — Дін черчетърile асвпра комплотвлві де атът ора поменіт, пънъ акvм с'аў доведіт бінішор, квмкъ тот скопвл етеріщілор ера політіческ, ір ортодоксіа фъчеа лvатъ нvмаї де мантаоа, сvпт каре ашї акоперea інтереселе сале челе маї де апроапе де кътръ о"ї породвлві.

Кіна.

О фоаіе енглезаскъ анеламнъ вневле ка ачестea: Се пв кредъ чінева, квмкъ тvрвъріле кв Кіна аў темеівл саў нvмаї ан імпортація опівлві ші ан експортація арцінтвлві. Де мvлтъ време прівеск кінезїі ла анаінтъріле армелор англіче асвпра Бірманілор ан Непал ші ан марea ост-індіскъ кв о неодіхнъ ші кв о біе лнгріжіре. Ачеашї Кінезї се ші гътіск де мvлтъ време ан тъчере спре а се апъра ан ачea катастрофъ,

*) Ріга лор есте Карол 14 Іоан, фоствл ґенерал франціозеск Бірнадот сvпт Наполеон. Свезїі ансvшї ла чірvсіре де кліроном а монархіі.

bjbv

каре дăпъ о пророчіе се америнцеазъ împъръціеї черецї *) де катръ ърцісіцій барбарі. Дăпъ че біръінцеле Англіеї с'аŭ дътінс пънъ ла Непал ші ла крайеа тібетанъ, дăпъ че тръпіа Бірманілор фъ сілітъ а се ъмілі дінаінтеа біръітоарелор арме енглезещї, атънчі ші Кінезіі аŭ къноскът а фі де требъінцъ, ка спре а меазъзі ші ан Кохін-Кіна са'шї дътъреаскъ оштіріле, спре а фі апъраці де одатъ каре дăкърцере.

— Скрісоріле челе маї проаспете дела Кіна дін 8. Дек. не дăкредінцеазъ, кă дăкъ капітанъл енглезеск Смідт нă маї бра а слобозі нічі о корабіе ан портъл дела Кантон; кă ан лоціреа дела Цămпі ка ла 500 кінезі с'аŭ оморат ші ръніт, деспре каре împъратъл ан Пекінг пънъ ан бремеа маї сă помінітъ дăкъ нă цінеа німік; кă комісарівл Лін є кă доаъ рангърі деградат, дін причінъ, кă нă поате опрі де тот негъцеторіа кă опіăм; кă ачелаш комісарів аŭ слобозіт ăн декрет, прін каре боіеще а прекърма пентръ тотдеаŭна тоатъ негъцеторіа кă енглезіі. Дътр'ачестеа се аŭде, кămкă лордăл Auckland, генерал гăбернаторăл Остіндіеї ар фі капътат порънчі ноаъ дела гăбернăл сăŭ, ка са ангріжаскъ пентръ мăсъріле че ар пофті бремиле асъпра Кінезілор. Чea дін тăіе мăсърă поате фі фъръ ăндоіалъ блокада портърілор кінезещї (нічі са поатъ інтра нічі єші.)

Търкіа.

Газета енглезаскъ Морнінг Кронікле пъблікъ ăн артікол лънг асъпра політичеї франдозещї ші а каъзеї орієнтале, прііміт ші де Обсерваторăл аŭстріан. Артіколăл дътрег є ăндрептат împротіва новăлї міністръ Тіерс, каре се беде а апăра кă деадінсăл пе Вгіптеанăл, воінд а да ачестъія ші Сіріа; зікănd: кămкă алтмінтрелеа аŭторітатеа (вăлфа) Сăлтанăлăї ан Сіріа ар вені ан іссіре conflicius) кă леџіăіта ăнфлăінцъ а франдеї. „Кăм поате, зіче, М. Кронікле, са біе рестаторнічірea аŭторітъцієї Сăлтанăлăї ан Сіріа ăн конфлікт кă леџіăіта ăнфлăінцъ а Франдеї ăн орієнт? Франда не ăнкредінцеазъ, кămкă єа н'аре алт інтірес ла каъза орієнталъ, декăт а пъчіі Європіне ші а бінетореї статорнічірі а Търкіеї ші кă тоатъ челелалте ар фі ăнбінованцірі недрепте. Ăнсъ оаре цінеа с'ар пачеа Європеї кă політіка челăї дін ърмъ кабінет франдозеск мăкар нămаї 6 лăнї де зіле? Са пăнем, кă Франда ші Англіа ăніте ар сфътăі пе Поартъ а фаче десъл черерілор лăї М. Алі, аŭ креде чінева кă сфатъл ачеста ар фолосі? Рăсіа с'ар ăндатора а пъстра аŭторітатеа Сăлтанăлăї ан Сіріа; ші патръ зіле дăпъ фăкъта рънміне пентръ апъраре, ацї а-беа боі о оаспе рăсаскъ ăн Асіа мікъ. Нічі н'ăм пътеа ноі дефціма пе Сăлтанăл, кănd băzăndăse ел дат де гол де катръ Англіа ші Франда, с'ар фолосі кă ачеа окротіре. Аŭ фіреар ачеаста маї стрікăчоасъ неатърнърії сале, де кът ăнтемеіерea ънăї стат міжлочіт прін ămpърціреа împърăцієї сале ăнсъшї, ăнтръ каре ел сăŭ домніа ънăї шеф мілітъреск трăфашă (М. Алі) тотдеаŭна ар требъі са băzъ пе ăн рівал?"

Шекіб Ефенді є тріміс ка сол екстраординарів ла Лондон. Ачеаста ăнсемнеазъ чева.

Ардъіаре.

Атанасіе Істратеск се рекомăндъ ка полеіторів де тот феліăл де орнаменте де лемн, бронз, драперіі ші кадре пентръ портретърі ші оглінзі; асеменеа полеіеще ші пе пеатръ, плămб, фер ш. ч. л. кърцъ ші ăнноеще кадре векі ш. а. тоате кă челе маї єфтіне прецърі.

Аре лъкашъл сăŭ ăн Брашов ăн каселе далăї Дămбравъ пе ъліца вămії.

Ăнцііпцаре школастікъ.

Ăн сатъл Чернат, (Дістріктăл Брашовăлăї) се каътъ ăн ăнвъцъторів пентръ школа елементарă ромăнеаскъ де аколо. Дела бърбатăл, каре се ва хотърî ла ачеаста стацію пе лăнгă челелалте неапърат требъінчоасе атрібътърі, каре фак пе ăн педагог, се пофтеще темеініка (scientifica) кăнощінцъ а лімбеї ромăнещї, немцещї ші ънгърещї, ăнтръ каре аре а се прокопсі тінерімea ромăнеаскъ де леџea рăсърітеанă неăнітă. Се ăнцелеџе де сіне, кă се пофтеще ші арătarea атестатърілор кăвеніте. Плата ънăї асеменеа ăнвъцъторів ла школа нămітă єсте 300 фіорінї ăн банї де арџінт. Ămboiaлă маї де апроапе се поате фаче ăннаінте бреме прін кореспондінце франко.

*) Кінезіі нămіск ămpърціа лор черeaкă, іар пе ămpăratăл фіăл черіăлăї ші пе Європіні фъръ діосібіре аї котеазъ барбарі.

РЕДАКТОР ГЕОРГІЕ БАРІЦ. ЕДІТОР ІОАН ГЪТТ.

bjbv